

***Germà gran* - Lionel Shriver**

Pandora, la narradora de *Germà gran*, constata que el primer que veiem quan se'ns acostava algú -abans que el gènere o l'ètnia- és la talla. Ens fixem si aquest algú és prim, gras o atlètic, i sovint ho vinculem a tot d'estereotips i prejudicis: els ciutadans afectats de sobrepès són bon jans, els esquelètics tendeixen a deprimir-se, etc. En general, vinculem la talla amb la moral: si és gras, és que no se sap controlar, és que s'ho mereix.

“He passat menys temps pensant en el meu marit que pensant en el dinar”, diu Pandora, que ens recorda que el primer càstig bíblic està vinculat al desig ... de menjar. Mengem per fer-nos perdonar alguna cosa i també per fer-nos sentir culpables. Associem els contactes socials a la ingesta: quedem amb algú per prendre-hi un cafè o una copa, per sopar-hi. Paral·lelament inventem dietes, les seguim, hi invertim, ens en cansem, en parlem, les intercanviem.

El menjar és un dels leitmotivs de la nostra vida, i també el de *Germà gran*. Al voltant d'aquesta idea, Lionel Shriver (Carolina del Nord, 1957) hi articula una sèrie de qüestions no pas menors: la família, la parella, la feina, el lloc de residència... Pandora i Fletcher, tots dos de quaranta-tants, viuen a Iowa amb els dos fills d'ell, adolescents. En els últims anys Pandora s'ha engreixat lleugerament, mentre que Fletcher segueix —i fa seguir als fills— una dieta estricta. La situació a la casa és d'equilibri dinàmic fins que s'hi presenta el germà gran de Pandora, Edison, a passar-hi una temporada. Quan arriba, Pandora constata que pesa el doble que l'última vegada que es van veure.

Horrors del parentesc

En poc temps, Edison ha passat de ser un brillant pianista de jazz a dedicar el dia i part de la nit a ingerir aliments sense interrupció. L'obesitat no facilita precisament la vida a casa de la seva germana, decorada amb els mobles que Fletcher ha construït a mà sense preveure que un dia haurien de suportar cent setanta quilos. Fletcher, a més, no veu amb bons ulls la influència sobre els seus fills que pot tenir Edison, el qual es vanta d'haver marxat de casa als disset anys. A mesura que l'estada del seu germà s'allarga, Pandora s'adona que el que fa s'assembla molt a suïcidar-se a càmera lenta. Incapaç de mantenir-se neutral en la guerra oberta entre Edison i Fletcher, pren partit pel primer: “El més meravellós del parentesc és alhora el més horrible: no hi ha cap línia divisòria, cap límit natural de tot allò que aquesta gent pot esperar raonablement de tu”.

Ara els rols s'han intercanviat. L'admiració que durant tota la vida Pandora ha sentit per Edison s'ha convertit en pietat. Per primera vegada, es veu obligada a dirigir-li un ultimàtum: si vol sobreviureviure, hauran de llogar un pis i seguir el règim que ella decideixi. Sorprenentment, ell accepta. Com és natural, aquesta decisió té conseqüències en la relació de Pandora amb el marit i els fills, de manera que el tema del menjar resitua una complexíssima xarxa de sentiments, prioritats i interessos.

Assistim llavors a una llarga temporada de dieta líquida. Els dos germans, convertits en artistes de la fam, emprenen un viatge interior on recompondran el passat en la solitud d'un pis buit. Al llarg del llibre, però sobretot en aquesta part, Lionel Shriver es mostra capaç de polsar totes les cordes: les relacions de poder que s'estableixen entre parents, els perills d'haver tingut èxit i haver tocat sostre massa aviat, les suspicàcies que desperta el triomf econòmic en els que no se'n surten, la relació entre salut i felicitat, els complexos, les inseguretats, les rigideses. Una de les característiques de la infantesa de Pandora i Edison és que el seu pare participava en una sèrie televisiva sobre una parella separada que els recordava -i els recorda- molt la seva pròpia vida. En els records dels dos germans es barregen les experiències vitals i les que veien a la pantalla, que alhora els servien per entendre's i evolucionar. (El mateix succeeix en un conte de Borja Bagunyà, *La perspectiva adequada*, que crea un efecte abisme semblant, com les corredisses de la família Simpson per no perdre's la sèrie que ells mateixos protagonitzen.)

En aquesta segona part de la novel·la, Lionel Shriver continua oferint aproximacions intel·ligents a l'obesitat. Edison sempre s'havia sentit predestinat a la grandesa, i tant si ha de ser un obès com si s'ha d'enfonsar, no ho farà pas en petites dosis: "El més recòndit del seu jo estava cargolat com una madeixa dins d'un cos fofu que era el seu escut protector; em vaig adonar que no es podia empetitir més, i que el seu perímetre defensiu tampoc no seria mai suficient per fer-lo sentir a una distància segura de les forces hostils". Assolir l'objectiu d'aprimar-se dona pas a un nou repte, ja que és més fàcil no menjar en absolut que no pas menjar amb mesura.

Un salt mortal

Anys enrere, Pandora havia creat una empresa especialitzada en la fabricació de ninos dissenyats a imatge de persones de debò, que reproduïen les seves frases més habituals i que serveixen de regal personalitzat i d'antídot perquè cadascú es distanciï de si mateix. Heus aquí un bon recurs narratiu, ja que no només resulta útil per justificar

els ingressos de la protagonista, sinó que permet intercalar en la novel·la passatges on les frases dels ninos serveixen per aprofundir en altres personatges i fan avançar l'acció. A tall d'exemple, potser val la pena incloure alguna de les frases del nino que regalen a Pandora, i que contribueix a acostar-la al lector: “No sóc rica; les coses em van bé, res més”, “Estimo els meus fills, i per això vull que siguin uns autèntics no ningú”, “No és pesat, és el meu germà!”.

Poques pàgines abans d'acabar, Lionel Shriver decideix fer un salt mortal que no revelarem, però que recorda el que va fer Sánchez Piñol en el llibre titulat precisament *Pandora al Congo*. Hem de consignar, però, que Lionel Shriver sap caure millor, tot i que duu la novel·la fins als confins de la inversemblança. De fet, al llarg del llibre demostra que un tema com el menjar pot servir per retratar una família, un país, potser una societat, però sense caure mai en el didactisme ni en l'assaig viquipèdic. L'autora tracta amb subtileza qüestions complexes, crea situacions límit, compon diàlegs frescos i contundents, dosifica les informacions, salta en el temps quan convé i, més difícil encara, ens fa pensar i riure alhora. En comptes d'anar generant personatges al llarg del llibre –un dels recursos dels narradors insegurs-, fa evolucionar els tres protagonistes i ofereix un elenc limitat de personatges secundaris que serveixen per definir-los amb més riquesa.

Aquesta és la sisena novel·la de Lionel Shriver i la primera que es tradueix al català. El títol del llibre, *Big brother*, és el mateix que George Orwell va posar a la seva distopia, i que se sol traduir com a *Gran germà*. En aquest cas sembla preferible *Germà gran*, que concreta el punt de vista de Pandora i fa referència a les dues característiques d'Edison: va néixer abans, té un volum considerable. El títol és un més dels encerts de Carles Miró i Núria Parés, que han traduït el llibre amb una vivacitat que sovint ens fa oblidar que va ser escrit en anglès. *Germà gran* s'afegeix als llibres memorables publicats per L'Altra, fundada per Eugènia Broggi, que a cada llibre demostra que una editorial independent té molt terreny per córrer.